

Recenzja monografii zbiorowej pod red. Elżbiety Woźnickiej

Edukacja niesłyszących – wczoraj, dziś i jutro

Katarzyna Plutecka

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Instytut Pedagogiki Specjalnej, Wydział Pedagogiczny, Kraków

Prezentowana monografia składa się z 12 artykułów poruszających szeroki zakres złożonej problematyki, którą określono w tytule pracy. Przedstawione w niej teksty zostały podzielone na trzy grupy tematyczne i stanowią logiczny układ opracowania, tj.:

Część I. Doświadczenia i tradycje kształcenia Głuchych.

Część II. Tożsamość społeczno-kulturowa Głuchych.

Część III. Współczesne wyzwania edukacji niesłyszących.

Niniejsza monografia ma charakter teoretyczno-praktyczny i jest wyrazem poszukiwań zmian w polskiej surdopedagogice, które wskazują najnowsze kierunki działań na rzecz osób niesłyszących. Dokonując się zmiany społeczne w ocenie Autorów dotyczą koncepcji wybranych teorii i rozwiązań w zakresie rehabilitacji i edukacji osób g/Głuchych, ich miejsca w społeczeństwie. Jak wykazują słusznie Autorzy przedstawionych tekstów, to właśnie te zmiany, kształtując inną rzeczywistość społeczno-kulturową, determinują rewizję klasycznych wyobrażeń i projektów naukowo-badawczych w rozumieniu autonomii, wolności i podmiotowości g/Głuchych. Prezentowany dyskurs należy uznać nie tylko w aspekcie wizji, lecz także na płaszczyźnie konkretyzacji omawianych postulatów, opartych na idei ciągłości. Problematyka, wokół której koncentrują się Autorzy pierwszej części, dotyczy doświadczeń i tradycji związanych z procesem kształcenia uczniów Głuchych. W podjętych analizach szczególnie uzasadnienie znajdują: paradygmat interakcyjny, egalitarne podejście, a także historyczne ujęcie działalności wybranych instytucji oświatowych przeznaczonych dla tej grupy uczniów. Bogdan Szczepankowski w artykule pt. *Język migowy w edukacji dzieci głuchych – ujęcie historyczne* dokonał konstruktywnego przeglądu w ujęciu historycznym metod porozumiewania się z dziećmi głuchymi, stosowanymi w szkołach od początku istnienia zorganizowanej edukacji szkolnej. W niniejszych rozważaniach próbuje odpowiedzieć na pytanie: Czy, jak i w jakim zakresie stosować język migowy w procesie nauczania i wychowania uczniów głuchych?

Artykuł Elżbiety Woźnickiej pt. *Historia i doświadczenia kształcenia niesłyszących w Łodzi* również stanowi cenne źródło historyczne na temat systemu kształcenia uczniów niesłyszących w Łodzi. Autorka bardzo wnikliwie prześledziła historię (od powstania w 1910 roku prywatnej Szkoły dla Głuchoniemych Dzieci Żydowskich do czasów współczesnych) i tym samym zwróciła uwagę na zmiany strukturalno-organizacyjne oraz poszukiwanie nowych rozwiązań dla osiągnięcia jak najlepszych efektów edukacji uczniów niesłyszących. Szczególne znaczenie dla historyka ma dostarcenie do materiałów źródłowych obrazujących funkcjonowanie w latach 1915–1922 Chrześcijańskiej Szkoły dla Głuchoniemych, następnie w latach 1922–1939 Publicznej Szkoły Powszechnej Specjalnej.

W drugiej części monografii Autorzy podjęli problematykę tożsamości społeczno-kulturowej Głuchych, umacniając paradygmat emancypacyjny w surdopedagogice (bardzo mocno zakorzeniony we współczesnych naukach społecznych). W podjętych analizach teoretyczno-badawczych można dostrzec dylemat dwóch stron egzystencji osoby g/Głuchej. Z jednej strony widać dążenie do odrębności, niepowtarzalności i kształtowania poczucia tożsamości indywidualnej, a z drugiej strony ten sam podmiot jest osobą społeczną, uwikłaną w relacje interpersonalne w różnych kontekstach (od mikro- do makrosystemu). Artykuł Doroty Podgórskiej-Jachnik pt. *Głusi – edukacja a emancypacja* jest niezwykle interesujący poznawczo. Autorka, podejmując aktualny temat emancypacji środowiska g/Głuchych, wpisuje się w dyskurs dotyczący paradygmatu emancypacyjnego, bardzo mocno zakorzenionego we współczesnych naukach społecznych. Z kolei Piotr Tomaszewski, Katarzyna Kotowska, Piotr Krzysztofiak skoncentrowali się na problematyce tożsamości społecznej i kulturowej osób g/Głuchych, uwarunkowań związanych z procesem kształtowania się powyższej tożsamości, a także poddali krytyce wybrane podejścia badawcze i teoretyczne dotyczące tożsamości osób g/Głuchych. Należy podkreślić, że

Adres autora: Katarzyna Plutecka, Instytut Pedagogiki Specjalnej, Wydział Pedagogiczny, ul. R. Ingardena 4, 30-060 Kraków, e-mail: kaplutecka@interia.pl

przedmiotem autorskiej analizy obok paradygmatu tożsamości społecznej osób g/Głuchych stał się też paradygmat akulturacji. Joanna Kossewska prezentuje autorski projekt badawczy, którego celem było zdiagnozowanie perspektywy temporalnej w kontekście zasobów osobowych u głuchych/Głuchych w okresie nadchodzącej dorosłości.

Ostatnią, trzecią część pracy stanowią teksty dotyczące założeń i uwarunkowań wybranych strategii edukacyjnych i rehabilitacyjnych dla osób niesłyszących, przy czym autorzy zwracają uwagę, aby ich realizacja miała na celu stymulowanie potencjału rozwojowego, osobistego zadowolenia, czyli przede wszystkim podkreślała niezależność. Paweł Rutkowski, Małgorzata Talipska analizują wybrane kwestie związane z możliwościami podejmowania studiów na polskich uczelniach wyższych przez osoby Głuche. Szczególna wartość artykułu polega na wnikliwej krytyce uregulowań prawnych dotyczących odbywania studiów przez osoby niepełnosprawne w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce. Ponadto autorzy dostrzegli potrzebę wykorzystania PJM jako medium komunikacji w trakcie studiów, wspomagające kompetencję w zakresie polszczyzny jako języka obcego.

Joanna Kobosko krytycznie opisuje wybrane psychologiczne aspekty dotyczące decyzji edukacyjnych podejmowanych przez słyszących rodziców, które mogą mieć istotne znaczenie dla ich otwartości wobec różnych wariantów kształcenia dzieci głuchych, szczególnie w kontekście edukacji dwujęzycznej. Kolejna autorka Ewelina Moroń dokonała konstruktywnej analizy pod względem efektywności komunikacyjnej instrukcji standardowego arkusza gimnazjalnego z języka polskiego (P1) i arkusza

dostosowanego dla uczniów niesłyszących i słabosłyszących (P7). Inni autorzy – Małgorzata Zgoda, Artur Lorens, Anita Obrycka, Joanna Putkiewicz-Aleksandrowicz, Henryk Skarżyński – wzbogacają dotychczasowe ustalenia teoretyczne na temat wpływu wieku w momencie operacji wszczepienia implantu ślimakowego na osiągnięcia szkolne dzieci z niedosłuchem prelingwalnym oraz częściąową głuchotą, kończących edukację w szkole podstawowej. Karolina Stefanowicz opisuje istotę, etapy i efektywność metody audytywno-werbalnej w rehabilitacji dzieci z wadą słuchu. Całość monografii kończy artykuł Karoliny Ruty, Marty Wrześniewskiej-Pietrzak pt. *Stylistyczne zróżnicowanie polszczyzny jako problem w nauczaniu głuchych języka polskiego*. Jest to również ciekawe doniesienie empiryczne. Celem przeprowadzonych badań była analiza różnorodnych typów tekstów pisanych przez osoby niesłyszące lub słabosłyszące, które obecnie są osobami dorosłymi – studentami, uczestnikami kursu doskonalenia zawodowego czy też interlokutorami w przestrzeni internetowej. W badaniach wykorzystano dwie grupy tekstów – maile adresowane do osoby wyższej rangą lub nieznaną piszącym, a także rozmowy prowadzone w przestrzeni internetowej na różnych forach zrzeszających osoby głuche.

Monografia „Edukacja niesłyszących – wczoraj, dziś i jutro” pod red. Elżbiety Woźnickiej ze względu na specyfikę omawianych zagadnień posiada wartość teoretyczną lub/i praktyczną. Z tego względu znajdzie szerokie grono odbiorców, wśród których powinni się znaleźć surdopedagodzy, surdologopedzi, psychologowie, rodzice dzieci niesłyszących, studenci i inne osoby, którym bliskie jest zrozumienie złożoności omawianych problemów.